

ФОРМУВАННЯ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАГІСТРІВ ТА АСПІРАНТІВ

Гупан Нестор Миколайович

докт.пед.наук, проф.

Інститут педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна

Вступ. У продовж останніх десятиліть компетентнісно орієнтована освіта стала пріоритетною для українського суспільства. Перспективи її розвитку визначені у Законі України про освіту, синхронізованому з освітньою стратегією Європейського Союзу. Актуальні ці проблеми як у шкільній, так і у професійній освіті, оскільки лише набуття знань є недостатнім аби людина стала успішною у виробництві чи науці. Осмисленню сутності компетентнісної ідеї у професійному навчанні присвятили свої праці європейські науковці (П. Вогеліус, П. Вріггод, Р. Данон, Ф. Келлі, М. Норріс, та ін.). Розробка теоретичних та методичних основ компетентнісного навчання майбутніх фахівців стала предметом дослідження чималої кількості українських вчених (І. Зязюна, Я. Кодлюк, В. Лугового, С. Мартиненко, В. Петрук, С. Сисоєвої та ін.).

Аналіз цих та інших наукових розвідок дає підстави стверджувати про зростання інтересу у дослідників до формування професійної компетентності педагогів різних спеціальностей. Проте, серед них немає публікацій присвячених майбутнім дослідникам такої галузі педагогічного знання як історія педагогіки.

Мета статті зосередити увагу освітян на формуванні історико-педагогічної компетентності (ІПК) у магістрів та аспірантів – дослідників історико-педагогічного процесу як в Україні, так і в інших державах.

Матеріали і методи. У статті представлено результати теоретичного дослідження, виконаного за допомогою аналізу та абстрагування відповідних досліджень у різних галузях педагогіки, зокрема дидактиці та методиці навчання, стосовно структури компетентностей. Дедукція та моделювання

дозволили автору запропонувати структуру нової професійної компетентності студентів та аспірантів педагогічних вишів – історичко-педагогічної.

Результати та обговорення. На нашу думку, історичко-педагогічна компетентність – це інтегрована характеристика фахівця у цій галузі педагогічного знання, який обізнаний із педагогічною теорією і вмів набувати нових знань та оперувати ними у конкретних хронологічних межах історичної ретроспективи.

Вважаємо, що ІПК формується поетапно і має такі складники: *інформативний, логічний, аксіологічний, просторовий, хронологічний.*

Інформативний – він необхідний кожній особі коли та обирає певну інформацію, отриману з різних джерел знань, якою можна оперувати, пояснюючи факти і явища дійсності.

Логічний – орієнтований на те, аби аналізувати історичко-педагогічні процеси, формулювати теоретичні поняття та визначати концепції.

Аксіологічний – спрямований на застосування філософської теорії цінностей, що визначає потреби спільнот і окремих персоналій у різні періоди розвитку історичко-педагогічного знання.

Хронологічний – передбачає здатність тих, хто навчається, або реалізується дослідництві, орієнтуватися в історичному часі.

Просторовий – направлений на орієнтування на орієнтування в історичному просторі та знаходження взаємозв'язків у розвитку суспільства, економіки, політики, науки, освіти, культури.

Усі ці складники передбачають напрацювання певних умінь які реалізуються за відповідних умов у навчальному процесі та дослідництві.

Викладачам які проводять заняття із магістрами та аспірантами, доцільно зосереджувати їх увагу не тільки на знаннях, а й на формуванні у них умінь необхідних для здійснення наукової діяльності. З цією метою варто проводити відповідні практичні заняття, що передбачають:

залучення аспірантів до опрацювання різних видів джерел. Сформовані у процесі практичної діяльності уміння знадобляться аспірантам у проектуванні

джерельної бази власних наукових праць. В якості одного із варіантів завдань можна запропонувати майбутнім вченим розподілити джерела на групи та доповнити їх новими складниками: **документальні** (органів влади і державного управління, міністерства освіти та ін.); **оповідні** (опис досвіду роботи видатних педагогів; учителів-новаторів та ін.); **особового походження** (мемуари; листування та ін.); **масові** (довідники; преса та ін.); **не масові** (тексти промов державних і громадських діячів, педагогів та ін.); **історіографічні** (огляди періодики; рецензії на публікації та ін.); **навчальна література** (підручники; посібники; методичні матеріали та ін.); **наочні** (кінофільми; слайди; фотографії; таблиці; схеми та ін.); **електронні** (відповідні фахові видання; освітні веб-портали; форуми та ін. Опрацювання джерел спрямовано й на формування умінь критично їх оцінювати (чи можна довіряти документу), аналізувати інформацію що міститься у джерелах, виявляти в них протиріччя та ін.;

навчання майбутніх науковців ставити запитання. Формування ПК пов'язано із вмінням дослідника ставити запитання. Таку практичну діяльність треба розділити на кілька етапів. **На першому етапі** - вчимося ставити «закриті» запитання, тобто ті, що передбачають однозначну відповідь. Наприклад, на запитання: «Коли почалася Перша світова війна?», правильна відповідь буде лише одна – «У 1914 р.». Зазвичай «закриті» запитання починаються зі слів: «Що зображено ... (на фото)?»; «Які ... ?»; «Скільки ...?»; «Коли ...?» та ін. Вони дають змогу перевірити обізнаність аспіранта з фактами і датами. **На другому етапі** – робота з «відкритими» запитаннями які допускають різні варіанти відповідей і що характерно – усі вони можуть бути правильними. Якщо **на першому етапі** аспіранти з'ясовують, що можна безпосередньо побачити розглядаючи джерело (наприклад фотодокумент), то **на другому етапі** вони розвивають самостійне мислення. Задля цього дослідникам доцільно поставити відповідні «відкриті» запитання: «На які частини можна розділити зображення ... (фото)?»; «Чим вони відрізняються ...?»; «Як пов'язані ... ?»; «Чому ...?» та ін. Наприклад, на запитання: «Як

пов'язані інформація відображена на фото та назва фотодокументу?». Відповіді можуть бути різні: «Назва частково співпадає із зафіксованим на фото ...»; «Між назвою і змістом є протиріччя, бо ...» та ін. Уміння ставити запитання формується на відомому матеріалі, або на щойно почутій інформації. Така робота має здійснюватись шляхом кооперативного навчання;

залучення магістрів і аспірантів до активних форм навчального спілкування, зокрема обговорень та дискусій. Для майбутніх науковців важливо навчитися захищати свою позицію. Тож на семінарських та практичних заняттях доцільно проводити дискусії з проблем історико-педагогічного знання на яких учасники обирають власну позицію і озвучують аргументи на її захист. Формувати уміння у аспірантів відстоювати свою позицію у спілкуванні можливо і в інший спосіб. Наприклад, на практичному занятті присутнім пропонується кілька визначень якогось поняття і їм треба вибрати одне із них, обґрунтувавши власну позицію. Вміти захищати свою позицію необхідно не тільки під час публічних виступів, а й при викладі інформації у письмовій формі. Для аспірантів це актуально при написанні текстів рефератів, дисертацій, статей, мемів.

Висновки. Отже, формування історико-педагогічної компетентності у магістрів і аспірантів є необхідним складником їх професійної освіти, що в умовах сьогодення імплементується у європейський простір. Такі трансформаційні процеси потребують світоглядних зрушень у філософії освіти та оновленні методики навчання майбутніх педагогів і науковців. У перспективі вони мають бути орієнтовані на зміну розуміння місії професійної освіти від трансляції знань до формування професійних характеристик, зокрема й фахівців з історії педагогіки успішних у навчанні та дослідництві.